

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Οι πληροφορίες που αφορούν σε κάθε στοιχείο είναι οι ακόλουθες:

<p>1. Ατομικός αριθμός.</p> <p>2. Σύμβολο.</p> <p>3. Αγγλικό όνομα.</p> <p>4. Ελληνικό όνομα.</p> <p>5. Χρονολογία ανακάλυψης ή απομόνωσης του στοιχείου (όπου είναι γνωστή).</p>	<p>6. Ομάδα πηγής προέλευσης του ονόματος του στοιχείου, δηλαδή:</p> <p>α. Όνομα που προέρχεται από το όνομα ενός προσώπου ιστορικού ή μυθικού.</p> <p>β. Όνομα που προέρχεται από το όνομα ενός τόπου δηλ. χωριού, οικισμού ή και πλανήτη.</p> <p>γ. Όνομα που προέρχεται από το όνομα κάποιου χρώματος.</p> <p>δ. Όνομα που προέρχεται από κάποια χαρακτηριστική ιδιότητα του στοιχείου (εκτός του χρώματός του).</p> <p>ε. Όνομα που προέρχεται από το όνομα του ορυκτού ή γενικότερα του υλικού από το οποίο απομονώθηκε το στοιχείο.</p> <p>ζ. Όνομα αρχαίας προέλευσης για στοιχεία που ήταν γνωστά από την αρχαιότητα στην καθαρή τους (ή στην σχεδόν καθαρή τους) μορφή. Στην περίπτωση αυτή, η ετυμολογία του ονόματος είναι συνήθως άγνωστη ή αμφισβητήσιμη.</p> <p>η. Όνομα που δεν επιτρέπει την κατάταξή του σε κάποια από τις προηγούμενες κατηγορίες. Πρόκειται για λίγες ειδικές περιπτώσεις.</p>
---	---

1. Η HYDROGEN ΥΔΡΟΓΟΝΟ 1766 (δ) Το όνομα προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις ύδωρ και γίνεσθαι. Δείχνει ότι από το στοιχείο αυτό μπορεί να γίνεται νερό (όταν αντιδρά με το οξυγόνο).

2. He HELIUM ΗΛΙΟ 1868 (β) Από το όνομα του ήλιου, γιατί εκεί επισημάνθηκε με φασματοσκοπική μέθοδο για πρώτη φορά.

3. Li LITHIUM ΛΙΘΙΟ 1817 (δ) Το όνομα προέρχεται από την ελληνική λέξη λίθος = πέτρα, και πλάστηκε για να εκφράσει την ορυκτή, πέτρινη προέλευση του στοιχείου, σε αντιδιαστολή με τα άλλα αλκάλια (νάτριο και κάλιο), που είχαν απομονωθεί από φυτικά προϊόντα.

6. C CARBON ΑΝΘΡΑΚΑΣ Π. Χ. (ζ) Το όνομά του προέρχεται από το λατινικό carbo = ξυλοκάρβουνο.

7. N NITROGEN ΑΖΩΤΟ 1772 (δ) Το όνομα έπλασε ο Lavoisier από την ελληνική λέξη ζωή και το στερητικό -α-. Ήθελε να τονίσει ότι αυτό το συστατικό του αέρα -αντίθετα από το οξυγόνο- δε συντηρεί τη ζωή, καθώς είναι άχρηστο στην αναπνοή. Το αγγλικό όνομα προέρχεται από το λατινικό nitrogenium (νιτρογόνο).

8. O OXYGEN ΟΞΥΓΟΝΟ 1774 (δ) Το όνομα προκύπτει από τις ελληνικές λέξεις οξύ και γίνεσθαι, καθώς το στοιχείο αυτό εθεωρείτο (λάθος) ως αναγκαίο για το σχηματισμό κάθε οξέος.

- 9. F FLUORINE ΦΘΟΡΙΟ 1771 (δ)** Το όνομα αυτό (το οποίο προτάθηκε από τον A. Ampere το 1810) προέρχεται από την ελληνική λέξη φθορά. Τόνιζε την ισχυρή διαβρωτική επίδραση του στοιχείου (ή μάλλον των ενώσεών του που ήταν τότε γνωστές) στα διάφορα υλικά. Μία άλλη εκδοχή για την προέλευση του αγγλικού ονόματός του είναι από τη λέξη fluo = ρέω, κυλάω.
- 10. Ne NEON NEON 1898 (δ)** Το όνομα αυτό έδωσε ο Ramsay, όταν ανακάλυψε ένα νέο αέριο (μετά το αργό) στον ατμοσφαιρικό αέρα.
- 11. Na SODIUM ΝΑΤΡΙΟ 1807 (ε)** Η σόδα (ανθρακικό νάτριο) ήταν γνωστή από τους αρχαίους χρόνους. Το αραβικό όνομα της σόδας ήταν natrum, λέξη με αιγυπτιακή ρίζα. Το στοιχείο, λοιπόν, πήρε το όνομα νάτριο επειδή ακριβώς βρίσκεται στη σόδα. Να σημειωθεί ότι και η αρχαία ελληνική λέξη νίτρον σχετίζεται με τις ενώσεις του νατρίου.
- 12. Mg MAGNESIUM ΜΑΓΝΗΣΙΟ 1775 (ε)** Το στοιχείο αυτό οφείλει το όνομά του στο ότι απομονώθηκε από τη μαγνησία λίθο. Μ'αυτό το όνομα ήταν γνωστό από την αρχαιότητα το λευκό μαλακό ορυκτό στεατίτης, που προέρχονταν από τη Μαγνησία της Θεσσαλίας.
- 13. Al ALUMINUM ΑΡΓΙΛΙΟ 1827 (ε)** Το όνομα προέρχεται από την άργιλο (ένυδρο πυριτικό αλάτι του στοιχείου), στην οποία περιέχεται το στοιχείο και η οποία ήταν γνωστή από την αρχαιότητα ως αγγειοπλαστική ύλη (πηλός). Το όνομα της αργίλου πρέπει να προέρχεται από το ελληνικό επίθετο (του οποίου η ρίζα ανάγεται στην αρχαία ινδική) αργός = λαμπερός, λευκός αλλά και ταχύς (διαφορετικό από το αργός = αυτός που δεν εργάζεται α-εργός). Μία άλλη εκδοχή για το όνομά του: από το alumen = στυπτηρία.
- 14. Si SILICON ΠΥΡΙΤΙΟ 1823 (ε)** Ονομάστηκε έτσι γιατί βρίσκεται στον πυριτόλιθο. Ο πυριτόλιθος ή πυρίτης λίθος είναι από τα σώματα που συνδέονται με την ιστορία του ανθρώπινου γένους: χρησίμευε για την παρασκευή εργαλείων ήδη κατά την παλαιολιθική εποχή. Το όνομα του πυρίτη λίθου (στον οποίο περιέχεται το οξείδιο του στοιχείου) προέρχεται από τη λέξη πυρ = φωτιά. Να σημειωθεί εδώ ότι ο πυριτόλιθος είναι η τσακμακόπετρα. Το σύμβολό του προέρχεται από το λατινικό silex = πυριτόλιθος.
- 15. P PHOSPHORUS ΦΩΣΦΟΡΟΣ 1669 (δ)** Το όνομα προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις φως και φέρω, και οφείλεται στην ιδιότητα του στοιχείου να φέρει φως, να εκπέμπει φως στο σκοτάδι (φωσφορισμός).
- 16. S SULFUR ΘΕΙΟ π. Χ. (ζ)** Προγενέστερη μορφή είναι το (ομηρικό) θέειον, το οποίο θεωρείται ότι προέρχεται από κάποιο ρήμα με τη σημασία του καπνίζω, βγάζω καπνούς. Το σύμβολό του προέρχεται από το βιβλικό του όνομα sulphur.
- 17. Cl CHLORINE ΧΛΩΡΙΟ 1774 (γ)** Από την ελληνική λέξη χλωρός = κιτρινοπράσινος, υποπράσινος, πρασινωπός. Το όνομα βέβαια οφείλεται στο χρώμα του ίδιου του (αερίου) στοιχείου.
- 18. Ar ARGON ΑΡΓΟΝ 1894 (δ)** Το όνομα προέρχεται από την ελληνική λέξη αργός = αδρανής (από 'δω και η αργία), και εκφράζει τη χημική αδράνεια του στοιχείου.
- 19. K POTASSIUM ΚΑΛΙΟ 1807 (ε)** Η ποτάσα, (ανθρακικό κάλιο) ήταν μία ουσία γνωστή από την αρχαιότητα, και την έπαιρναν από στάχτη φυτών. Η αραβική λέξη για τη στάχτη αυτή ήταν al-qali (αλκάλια), ενώ η επίσης αραβική λέξη qalaj είχε τη σημασία του καμένου, αποτεφρωμένου. Από αυτές τις λέξεις προήλθε το όνομα του στοιχείου, επειδή αυτό βρίσκεται -τελικά- στις στάχτες των φυτών.

- 20. Ca CALCIUM ΑΣΒΕΣΤΙΟ 1808 (ε)** Η λέξη της αρχαίας ελληνικής τίτανος σήμαινε κάποια λευκή γη, σκόνη (ίσως τη γύψο). Ασβεστος τίτανος δηλαδή τίτανος που δεν έχει σβήσει, ήταν ο κοινός ασβέστης. Σιγά-σιγά έμεινε μόνο το επίθετο (άσβεστος) ως όνομα του υλικού. Το όνομα, λοιπόν, ασβέστιο οφείλεται στην παρουσία του στοιχείου στον ασβέστη.
- 24. Cr CHROMIUM ΧΡΩΜΙΟ 1797 (γ)** Το όνομα προέρχεται από την ελληνική λέξη χρώμα, και οφείλεται στη μεγάλη ποικιλία χρωμάτων των ενώσεων του στοιχείου.
- 25. Mn MANGANESE ΜΑΓΓΑΝΙΟ 1774 (η)** Ο πυρολουσίτης (διοξειδίο του μαγγανίου) ήταν γνωστός από την αρχαία εποχή, αλλά μέχρι τον 18ο αιώνα όλα τα ορυκτά του μαγγανίου θεωρούντο ως ορυκτά του μαγνησίου ή και του σιδήρου (μόλις το 1774 ο C.W. Scheele έδειξε ότι ο πυρολουσίτης περιείχε ένα άγνωστο ως τότε μέταλλο). Έτσι, ο πυρολουσίτης ονομαζόταν μαύρη μαγνησία ή και ψευδής μαγνήτης, αφού έμοιαζε με ορυκτό του σιδήρου αλλά δεν είχε μαγνητικές ιδιότητες. Ο αναγραμματισμός της λέξης magnesia σε manganesa, που πρέπει να έγινε κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους, δημιούργησε τη ρίζα από την οποία προήλθε το όνομα του μετάλλου.
- 26. Fe IRON ΣΙΔΗΡΟΣ Π. Χ. (ζ)** Το σύμβολό του προέρχεται από τη λατινική του ονομασία ferrum.
- 28. Ni NICKEL ΝΙΚΕΛΙΟ 1751 (η)** Οι εργάτες των ορυχείων στη Σαξωνία γνώριζαν ένα κοκκινωπό μέταλλευμα που έπρεπε να περιέχει χαλκό (το μέταλλευμα αυτό ήταν ένωση αρσενικού και νικελίου, μα η ομοιότητά του με το οξείδιο του μονοσθενούς χαλκού ήταν εντυπωσιακή). Την αδυναμία τους να πάρουν χαλκό από το ορυκτό τη θεωρούσαν ... δουλειά του διαβόλου, κι έτσι το ονόμαζαν Kupfernickel, δηλαδή χαλκός του διαβόλου (και αγγλικά Old Nick = διάβολος). Έτσι όταν ο A.F. Cronstedt απομόνωσε ένα νέο μέταλλο από το ορυκτό, το ονόμασε nickel.
- 29. Cu COPPER ΧΑΛΚΟΣ Π. Χ. (ζ)** Το σύμβολο προέρχεται από το λατινικό Cuprum, Ρωμαϊκό όνομα της Κύπρου που φημιζόταν για τα ορυχεία χαλκού.
- 30. Zn ZINC ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ 16ος αιώνας (δ)** Αν και ο ορείχαλκος (κράμα χαλκού και ψευδαργύρου) ήταν γνωστός από την αρχαιότητα, το καθαρό μέταλλο απομονώθηκε μόλις κατά τον 17ο αιώνα. Πάντως η λέξη ψευδάργυρος (προφανώς: ψευδής, ψεύτικος άργυρος) συναντάται στα "Γεωγραφικά" του Στράβωνα (1ος αιώνας π.Χ.). Το σύμβολο προέρχεται πιθανόν από το γερμανικό του όνομα Zin
- 33. As ARSENIC ΑΡΣΕΝΙΚΟ 1250 (ε)** Το όνομα αυτό χρησιμοποιήθηκε αρχικά στην ελληνική για την κίτρινη σανδαράχη (θειούχος ένωση του στοιχείου, στην οποία φαίνεται να υπάρχει και αναφορά του Αριστοτέλη). Το όνομα είναι λέξη ανατολικής προέλευσης, και ανάγεται στο περσικό zamniq = χρυσός, αυτός που έχει το χρώμα του χρυσού. Κατά μια άλλη εκδοχή από το φύλο αρσενικό (οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι τα μέταλλα έχουν φύλο).
- 35. Br BROMINE ΒΡΩΜΙΟ 1826 (δ)** Το όνομα προέρχεται από την ελληνική λέξη βρώμος = δυσοσμία, και δόθηκε στο στοιχείο εξ αιτίας της δυσάρεστης διαπεραστικής οσμής του.
- 36. Kr KRYPTON ΚΡΥΠΤΟΝ 1898 (δ)** Το αέριο αυτό βρίσκεται σε πολύ μικρές ποσότητες μέσα στον ατμοσφαιρικό αέρα, είναι δηλαδή... κρυμμένο μέσα σ'αυτόν. Αυτό ακριβώς εκφράζει και το όνομα που του έδωσε ο Ramsay, το οποίο προέρχεται από την ελληνική λέξη κρυπτός = κρυμμένος.

47. Ag SILVER ΑΡΓΥΡΟΣ π. Χ. (ζ) Το όνομα προέρχεται από το ελληνικό επίθετο (του οποίου η ρίζα ανάγεται στην αρχαία ινδική από όπου και η λατινική λέξη argentum) αργός = λαμπερός, λευκός αλλά και ταχύς (καμία σχέση με το αργός = αυτός που δεν εργάζεται α-εργός). Το όνομα έχει σχέση προφανώς με τη λαμπρότητα και το χρώμα του μετάλλου.

50. Sn TIN ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ π. Χ. (ζ) Το σύμβολο προέρχεται από το λατινικό του όνομα stannum. Η σανσκριτική ονομασία του μετάλλου είναι kastira, και λέγεται ότι προέρχεται από το kash = λάμπω

53. I IODINE ΙΩΔΙΟ 1811 (γ) Από την ελληνική λέξη ιώδης = αυτός που έχει το χρώμα του ίου, δηλ. της βιολέτας. Το όνομα αυτό οφείλεται στο ιώδες χρώμα των ατμών του στοιχείου.

54. Xe XENON ΞΕΝΟΝ 1898 (δ) Το όνομα το έδωσε ο Ramsay, όταν διαπίστωσε κι άλλο αέριο (άγνωστο, ξένο μέχρι τότε) στον ατμοσφαιρικό αέρα.

56. Ba BARIUM ΒΑΡΙΟ 1808 (ε) Το όνομα οφείλεται στο ότι το στοιχείο προσδιορίστηκε στο ορυκτό βαρίτης (ή βαρύτης ή βαρυτίτης). Το όνομα του ορυκτού προέρχεται από την ελληνική λέξη βάρος λόγω του μεγάλου ειδικού του βάρους.

78. Pt PLATINUM ΛΕΥΚΟΧΡΥΣΟΣ 16ος αιώνας (γ) Ονομάστηκε λευκός χρυσός γιατί ανακαλύφθηκε μεν σε χρυσοφόρα κοιτάσματα, αλλά το χρώμα του ήταν λευκό. Το σύμβολό του προέρχεται από το λατινικό platina = μικρός άργυρος.

79. Au GOLD ΧΡΥΣΟΣ π. Χ. (ζ) Το σύμβολο προέρχεται από το λατινικό aurum, τη λατινική του ονομασία. Το αγγλικό gold προέρχεται από το αρχαίο geolo = κίτρινο.

80. Hg MERCURY ΥΔΡΑΡΓΥΡΟΣ π. Χ. (δ) Επειδή το στοιχείο αυτό (γνωστό από την αρχαιότητα) μοιάζει στο χρώμα με τον άργυρο, αλλά βρίσκεται σε υγρή κατάσταση, τόσο οι Έλληνες όσο και οι Ρωμαίοι το ονόμαζαν ρευστό άργυρο ή υγρό άργυρο ή και υδράργυρο. Το αγγλικό όνομα από τον πλανήτη Ερμή (Mercury).

82. Pb LEAD ΜΟΛΥΒΔΟΣ π. Χ. (ζ) Το σύμβολο προέρχεται από τη λατινική λέξη plumbum. Το όνομα προέρχεται προφανώς από την αρχαία ελληνική λέξη μόλυβδος, λέξη υπό την οποία συγγεόταν για πολλούς αιώνες κάθε μαλακή, μαύρη ορυκτή ύλη, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για γραφή.